

MOZAIK
KERETTANTERVRENDSZER
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK SZÁMÁRA
NAT 2003

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA
1-4. évfolyam

Készítette:
Maróti Antalné

A kerettantervrendszert szerkesztette és megjelentette:
MOZAIK KIADÓ – SZEGED, 2004

TARTALOM

BEVEZETŐ	3
Időkeret	3
Célok és feladatok	3
Kiemelt közös követelmények	4
Fejlesztési követelmények	5
Az értékelés elvei és szempontjai	5
A tantárgy tanításának feltételei	6
Tankönyvek, kézikönyvek	6
Taneszköz lista	6
RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA 1. ÉVFOLYAM	8
A továbbhaladás feltételei	8
Cél	8
Magasabb évfolyamra lépés feltételei, követelmények	8
Témakör	8
Vizuális nyelv (1) – Óraszám: 4 óra	8
Kifejezés, képzőművészet (1) – Óraszám: 11 óra	9
Vizuális kommunikáció (1) – Óraszám: 13 óra	10
Tárgy és környezetkultúra (1) – Óraszám: 5 óra	11
RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA 2. ÉVFOLYAM	12
A továbbhaladás feltételei	12
Magasabb évfolyamra lépés feltételei, követelmények	12
Témakör	13
Vizuális nyelv (2) – Óraszám: 3 óra	13
Kifejezés, képzőművészet (2) – Óraszám: 15 óra	13
Vizuális kommunikáció (2) – Óraszám: 8 óra	14
Tárgy- és környezetkultúra (2) – Óraszám: 8 óra	15
RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA 3. ÉVFOLYAM	16
A továbbhaladás feltételei	16
Magasabb évfolyamra lépés feltételei, követelmények	16
Témakör	17
Vizuális nyelv (3) – Óraszám: 3 óra	17
Kifejezés, képzőművészet (3) – Óraszám: 16 óra	17
Vizuális kommunikáció (3) – Óraszám: 8 óra	18
Tárgy- és környezetkultúra (3) – Óraszám: 8 óra	19
RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA 4. ÉVFOLYAM	21
A továbbhaladás feltételei	21
Magasabb évfolyamra lépés feltételei, követelmények (m=min. követelmény)	21
Témakör	22
Vizuális nyelv (4) – Óraszám: 6 óra	22
Kifejezés, képzőművészet (4) – Óraszám: 16 óra	22
Vizuális kommunikáció (4) – Óraszám: 20 óra	23
Tárgy- és környezetkultúra (4) – Óraszám: 8 óra	24

BEVEZETŐ

A tanterv a hétköznapi élet által megkövetelt kommunikáció, ezen belül a vizuális kommunikáció nyelvének megismertetésére és gyakorlati alkalmazására helyezi a hangsúlyt. Az előkészítő, alapozó szakaszban, amikor a gyerekek még nem tudnak biztonsággal olvasni, ismereteiket a környezetükből látás, hallás, tapintás, azaz komplex megtapasztalás útján szerzik. A tantárgy különösen a látvány mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértéséhez járul hozzá. A hétköznapi élmények mellett előtérbe helyezi a remekművek által keltett élmények fontosságát, melyek a későbbiekben meghatározók lehetnek az esztétikai élményképesség, a kifejező és befogadó képesség, az ízlés fejlesztése terén. Lehetővé teszi a gyermekek számára a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világban való eligazodást, személyes alkotói utak bejárására bátorít. Fontosnak tartja az új médiumok közlésformáinak, sajátos vonásainak megismertetését.

A tantárgy látni, láttatni és alkotni tanít.

Időkeret

Évfolyam	1.		2.		3.		4.		Összesen
	heti	évi	heti	évi	heti	évi	heti	évi	
Rajz és vizuális kultúra	1	37	1	37	1	37	1,5	56	167

Célok és feladatok

Átfogó szakmai célja a tanulók látáskultúrájának megalapozása. Feladata vizuális megismerő, befogadó, alkotó képességek fejlesztése, a kommunikáció köznap, művészi, műszaki és tudományos módjainak, a közlés és kifejezés képi formáinak megismertetése. Fejleszti síkbeli, térbeli ábrázoló, kifejező, közlő, alakító, konstruáló képességeiket. A gondolatban és érzelmekben gazdag tevékenységek által a világ érzéki- tapasztalati birtokbavételére nevel. Feladata a látás és a kéz intelligenciájának kiművelése. A térszemlélet, a forma-, színdinamika és szerkezeti érzék, az anyagismeret képességei a tantárgy fejlesztő hatására emelkednek magasabb szintre. A megsokszorozódott vizuális hatások, technikai információk korában a tantárgy újszerű célja az információk közti szelekció, a tanulók kritikus befogadási képességének megalapozása.

Az általános nevelési célokhoz a kreativitás, a problémafelismerő- és megoldó képesség, a képzelet, a képi gondolkodás, az ízlés, a nyitottság, az empátia, az érzelmi élet gazdagításával járul hozzá. A művészeti nevelés értékközvetítő, értékteremtő, egyben személyiségformáló szerepet tölt be. Jelentősen hozzájárul a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartás formálásához.

Az 1-4. osztályban a vizuális nevelés célja, hogy hozzásegítse a gyermekeket élményeik, tapasztalataik, fantáziaviláguk kifejezéséhez, látási információk, esztétikai hatások befogadásához, alkotó tevékenységekhez. Az érzelmekkel kísért önkifejezés elmélyültségének megőrzése mellett az egyre céltudatosabb megismerés ösztönzése, képi gondolkodásuk fejlesztése, vizuális képzeletkincsük bővítése. Lehetővé teszi a gyermekek számára a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világban való eligazodást és személyes alkotói utak bejárására bátorít.

A tantárgy feladata a tanulók ábrázolásbeli formakészletének további gazdagítása, megfigyelőképességük, tér- és időérzékük fejlesztése a látvány és a mozgás ábrázolásával, térbeli rendezéssel; szín- forma- és szerkezeti érzékük alakítása rajzolással festéssel, mintázással, konstruálással, érdeklődésük folyamatos ébrentartásával. Esztétikai érzékenységük fejlődését a manuális munka, a látványélmények és a bemutatott műalkotások szolgálják. Az alkotó és befogadó tevékenységek szabálytudatuk, akaratuk, önértékelésük megerősítését célozzák, a csoportmunka lehetősége együttműködési készségeiket fejleszti.

A kerettanterv a Nemzeti alaptanterv Vizuális kultúra műveltségi részterületének megfelelően a tantárgyi tartalmakat négy nagy témakörbe sorolja: vizuális nyelv; kifejezés, képzőművészet; vizuális kommunikáció; tárgy- és környezetkultúra.

A vizuális nyelv a látvány értelmezésének nyelve, a témakörök kifejező elemeit és rendező elveit sorolja fel; kifejezés, képzőművészet témakör a gyermekek személyes, kifejező- expresszív tevékenységének és az elvárható műelemzési, művészeti ismereteinek leírását tartalmazza. A vizuális kommunikációhoz a vizuális megismerést szolgáló tevékenységek, és a köznap- informatív tudományos képi közlések-

kel kapcsolatos ismeretanyagok tartoznak. A tárgy- és környezetkultúra témaköre a használati tárgyakkal, a tárgyalakító művészetekkel és az építészettel kapcsolatos alkotó és elemző tevékenységeket tartalmazza. A tananyag bővülő, spirális elrendezésű, a témakörök és a fő tevékenységi formák évenként ismétlődnek, tartalmukban gyarapodnak, művelési szintjük emelkedik, a technikák bővülnek, anyagokat, eszközöket, eljárásokat javasol. A tananyag jellegét tekintve mind a négy évfolyamon gyakorlati tevékenységközpontú. A tanítás során a kerettantervi követelmények leghatékonyabban a több témakör szempontjait magába foglaló komplex feladatokkal teljesíthetők.

Kiemelt közös követelmények

Hon- és népismeret

- A tanulók ismerjék meg népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait. Sajátítsák el azokat az ismereteket, amelyek az otthon, lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez vezetnek. Ismerjék meg környezetük hagyományait és jellegzetességeit. Gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek hazaszeretetük kifejezésére szolgálnak. Ismerjék meg nemzeti kultúránk nagy művészeit és alkotásait. Becsüljék meg népművészetünk és más népek művészetének értékeit.

Kapcsolódás Európához és a nagyvilághoz

- Legyenek érdeklődők és nyitottak az európai kultúra iránt.
- Ismerjék az egyetemes kultúra kiemelkedő egyéniségeit, művészeti alkotásait, a társ művészetekkel együtt.
- Legyenek érzékenyek a problémák lényege iránt. Legyenek képesek megoldási lehetőségek keresésére.

Környezeti nevelés

- Ismerjék meg környezetünket.
- Kapcsolódjanak be környezetük értékeinek megőrzésébe.
- Életmódjukban nyilvánuljon meg a természet tisztelete.

Kommunikációs kultúra

- Segítsék elő a jelek útján a képi megfogalmazásokban az üzenetváltást.
- Segítsék az ismeretek megszerzésében és továbbadásában.
- Tudják használni a mesterséges közvetítő rendszereket.

Testi, lelki egészség

- Minden tevékenységében törekedjenek testi, lelki egészségüknek megőrzésére.
- Fordítsanak figyelmet a családi életre.
- Harcoljanak a káros szenvedélyek ellen.
- Legyenek toleránsak és segítőkészek a sérült, beteg társaikkal szemben.

Tanulás

- Törekedjenek ismeretszerzésre.
- Ismereteiket használják fel más területen is.
- Fejlesszék a szemléletes és elvont ábrázolási készségüket.

Pályaorientáció

- Fejlesszék önismeretüket.
- Tudatosan készítsenek fel a pályaválasztásra.
- Nyújtsanak lehetőséget a tehetséggondozásra.
- Adjának átfogó képet a munka világról.
- Biztosítsanak feltételeket, lehetőségeket a képességek kipróbálásához.

Fejlesztési követelmények

- Legyen képes a gyermek gondolatait, érzéseit, élményeit vizuális nyelvi eszközökkel, saját kifejezési céljai szerint és a tanuláshoz szükséges formában, a megismert technikák egyre jártasabb használatával megjeleníteni.
- Értse a műalkotások képi közlések, tárgyak életben betöltött szerepét.
- Tudjon a térben tájékozódni, tudja a maga számára értelmezni a tankönyveiben, környezetében található vizuális közlő, eligazító jeleket.
- Ízlésítéletét néhány szempont alapján indokolja.
- Általános nevelési követelmény a saját és mások munkájának megbecsülése, a kultúra és a környezetvédelem fontosságának megértése, az esztétikai élmények iránti nyitottság, törekvés az értékes és az értéktelen megkülönböztetésére.
- A tantárgyi fejlesztés eredményeképpen várható a tanulók egyéni eltéréseket mutató képesség-, készség-, ismeret- és magatartásbeli fejlődése, melynek tényét minden esetben önmaguk év eleji szintjéhez, valamint az életkori jellemzőkhöz viszonyítva ítélünk meg.

Alkotó képességek

- A kisiskolások érdeklődésére, észlelési érzékenység jellemző: kíváncsi rácsodálkozás a látható világ számukra új, érdekes, szép jelenségeire. Képzelőerejük az eleven, konkrét belső képekben, képzeletben való gondolkodásban, valamint a képzettársításaik könnyedségében, tartalmi gazdagságában és képi- plasztikai, kifejezés, síkbeli és térbeli konstruálás bátorságában, eredetiségében nyilvánul meg. Szívesen alkalmaznak szokatlan, egyéni megoldásokat. Ábrázolási jelrendszerük árnyaltabbá válik, egyéni vonásokat hordoz. Kifejezőképességük, expresszivitásuk szubjektív arány- és színkezelésben, fokozásban, kiemelésben mutatkozik meg. Kreativitásuk az ötletek könnyed áramlásában, egyéni leleményességben nyilvánul meg, amit lelkesedéssel végzett konkrét tevékenység motivál. Elképzeléseiket igyekeznek azonnal meg is valósítani, ennek során addig szerzett készségeiket, ismereteiket mozgósítják, de többségük a tanító segítő közreműködésére is igényt tart. Az alkotás öröme teszi képessé őket munkáik kidolgozására. Képesek alkotásaikat segítségével értékelni, elemezni, társaik élményeit is figyelemmel követik.

Befogadó, megismerő képességek

- Az alsó tagozatos gyermekre jellemző a látható világ jelenségeivel, az esztétikai értékekkel kapcsolatos élmények iránti észlelési nyitottság; ösztönös és könnyen mozgósítható kíváncsi rácsodálkozás, képesség élőlények, tárgyak, képek, jelenségek tüzetes szemlélésére, megfigyelésre; látványelemek emlékezeti megőrzésére, könnyed felidézésére. Vizuális emlékezetük megtartó erejére építve képesek az ábrázolás- alakítás során vizuális esztétikai képzetekkel végzett gondolkodási, képzeleti műveletekre (összehasonlításra, elemzésre, képzeleti átalakításra). A látványban rejlő jelentést, művészeti kifejezést, a közlések tartalmát adott szempontok alapján olvassák, elemzik. Képesek látható (tér, forma, szín, változás, mozgás) viszonylatok megítélésére lényeges összefüggések (külső- és belső forma, forma és tartalom, forma és funkció) megértésére, ábrázolásbeli és szóbeli magyarázatára. Mindenre erős szubjektivitás, egyéni felfedező látásmód jellemző. Műalkotások nézegetése, adott szempontok szerint elemzése során mozgósítják formálódó vizuális, esztétikai, művészeti képzeleteiket. Élményeik érzelmeikben átszűrve tükröződnek, töreksenek asszociációkra támaszkodó egyéni ízlésítéletük megfogalmazására.

A tanulást segítő képességek

- A vizualitás nélkülözhetetlen a többi érzékszerv tapasztalatainak rendezésében, a tanulásban, a művelődésben, a mindennapi életben. Az információk áttekinthetővé tételéhez, tagolásához, szemléltetéséhez, ábrák megértéséhez és létrehozásához szükséges felkészültség megszerzéséhez tantárgyunk nyújt kellő alapot. Általa sajátíthatja el a tanuló a vizuális információk formáit, és ismeri meg lelőhelyeit (könyvekben, kiállításokon és egyéb más forrásokban).

Az értékelés elvei és szempontjai

- Első évfolyamon célszerű diagnosztizáló felmérést végezni. Ezáltal felismerhetők a kiemelt adottságokkal rendelkező tehetségesek, kreatív típusú és a szintévesztő gyerekek. Formatív értékelés rendszerességgel történik. A tanító értékeli az egyes csoportok, tanulók egyéni munkáját szóban, szöveggel írásban. Szummatív értékelés a tanév végén a tantervi minimum figyelembevételével írásban tör-

ténik. 2-3. évfolyamon formatív értékelés a befejezett feladat vagy feladatsor után, szóban és szöveggel írásban egyénenként, csoportmunka esetén szóban. Osztályzat tanév végén a továbbhaladás feltételeinek figyelembevételével. A 4. évfolyamon szummatív értékelés tanév végén osztályzattal. Osztályzattal csak az objektíve mérhető munkákat értékeljük.

- Értékelheti még a nevelő a tanórán kívüli gyűjtőmunkát osztályzattal, valamint a pályázatokon elért eredménynek megfelelően a Pedagógiai Programban megfogalmazottak alapján.

A tantárgy tanításának feltételei

Tankönyvek, kézikönyvek

1-4.évfolyam

- A képzőművészet iskolája. I. Képzőműv. Alap. Kiadó, 1979.
- A képzőművészet iskolája. II. Képzőműv. Alap. Kiadó, 1979.
- A televízió és a film felhasználásának módszertani kérdései. OPI 1970.
- Apostol Éva: Maskarák. Reflektor Kiadó, 1987.
- Artner Tivadar: Évezredek művészete. Gondolat Kiadó, 1968.
- Aver Kálmán: Fényképezőgép ma és holnap. Gondolat, Bp. 1979.
- Életrajzi lexikon. Kossuth Kiadó, 1992. Esztétikai kislexikon. Kossuth Kiadó, 1972. Ezer év mester-művei. Corvina, 1987.
- Herendi Miklós: Művészettörténet I–II. Hímzés mintalapok
- Horváth Lászlóné: Barangolás a művészettörténetben V–XVIII.sz.
- Horváth Lászlóné: Őskor és ókor művészete Karla Bilang: Felfedezők és művészek.
- Művészetről gyerekeknek. Corvina. 1982. Képelemzés. Park Kiadó, 1995.
- Kovács Károly: Népművészet
- Lyka Károly: Nagy magyar művészek. Gondolat. 1957.
- Magyar életrajzi lexikon. Akadémiai Kiadó, Bp. Magyar néprajz
- Mezei Éva: Játsszunk színházat!
- Mihály Ottó–Trencsényi László: Világkerék. Altern füzetek. OKI Iskolafejlesztési Alapítvány, Bp. 1991.
- Művészeti lexikon I–IV. Akadémiai Kiadó, 1965.
- Művészettörténeti ABC. Akadémiai Kiadó, 1961.
- Nagy Pál: Barangolás a képzőművészetben. Kriterion. Bukarest, 1979.
- Népi hímzések a lakásban. Népművészet Prop. Ir.
- Origami mindenkinek Buda Péter figuráiból. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.
- Papp László: Papírvarázs I–II. Méliusz Kiadó, 1966.
- Pázmány Ágnes–Permay Éva: Látás és ábrázolás I–III.
- Reisinger János: A Biblia a társművészetekben Reisinger János: Bibliográfia és antológia. Kecskemét, 1987.
- Szemtanú művészet. Park Kiadó, 1995. Színészlexikon
- Szilágyi Gábor: A fotóművészet története. Képzőműv. Alap Kiadóváll. Bp. 1982.
- Sztróka Kálmán: Barkácskönyv. Ifjúsági Kiadó, 1952.
- Tóthné Sándor Zsuzsa: Ábrázolás és művészet. Tankönyvkiadó, 1988.
- Varga Péter: Hajtogatás. Móra Kiadó, 1981.
- Világkerék. Altern. füzetek. OKI Iskolafejlesztési Központ. Bp., 1991.
- Zolnay Vilmos: A művészetek eredete. Magvető, 1983.

Szaktanterem:

- Jól elsőtétíthető terem, mozgatható padokkal, vízcsappal.

Taneszköz lista

1–4. évfolyam

- a) *tanári:* nagyobb méretű idomdarabok,
kisebb méretű kézi modellek,

legalább három darab tárgyasztal,
drapériák többféle színben,
reflektor,
diavetítő,
filmvetítő vászon,
táblai körző, vonalzó,
tanulói munkák bemutatására alkalmas tárló vagy paraván,
reprodukciók, albumok, demonstrációs táblák,
diapozitívek, diafilmek,
Művészeti lexikon.

b) tanulói: 2B-s ceruza, puha radír,
golyóstoll,
6 színű kréta,
6 színű vízfesték,
6 színű tempera,
kettő darab ecset (vastagabb vékonyabb) ecsettál, törlőruha, próbalap,
agyag, színes papír, olló,
ragasztó,
rajzlap A/4-es vagy vázlatfüzet,
rajztábla (csak rajzlap használata esetén) A4-es, illetve A3-as
rosttoll,
egyenes vonalzó.

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

1. ÉVFOLYAM

Az éves órakeret felbontása témakörönként:

Témakör	Óra
Vizuális nyelv	4
Kifejezés, képzőművészet	11
Vizuális kommunikáció	13
Tárgy- és környezetkultúra	5
Szabadon felhasználható órakeret tanulmányi sétákra, tárlatlátogatásra, anyaggyűjtésre, filmvetítésre	4
Összesen:	37

A továbbhaladás feltételei

Első évfolyam végén a kerettanternem határoz meg a továbbhaladáshoz szükséges feltételt, az első és második évfolyamot egy fejlesztési szakasznak tekintik.

Cél

Az érdeklődés felkeltése a tárgyi világ összetettségére és a képzőművészet iránt.

Az első próbálkozások a vizuális nyelv tudatos tanulmányozása terén.

Az önkifejezés folyamatában felhasznált anyagokkal, eszközökkel és technikákkal való találkozás tapasztalati szinten.

Magasabb évfolyamra lépés feltételei, követelmények

- Ismerje az évfolyam számára előírt eszközöket, és tudja azokat rendeltetésszerűen használni.
- Ismerkedjen meg a természet és az ember alkotta jelekkel.
- Tudjon viszonyítani (kisebb-nagyobb).
- Ismerje fel a főszíneket, a fehéret és a feketét.
- Tudjon vonal, folt és színeképzéssel alkotást létrehozni.
- Legyen képes egyszerű tárgyak létrehozására.
- Fejlődjön esztétikai érzéke.
- Tudjon közös beszélgetésekbe bekapcsolódni, egy-egy látványra rácsodálkozni.
- Tudja mi a sík, tömeg, térforma (tapasztalás, érzékelés).
- Tudja, mi a pont, egyenes, görbe, kör.

Témakör

Vizuális nyelv (1) – Óraszám: 4 óra

Tartalom

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek*Belépő tevékenységek*

- Ismerkedés a formákkal – természetes, mesterséges – eredet szerint, megjelenés szerint – sík-, tér.
- Ismerkedés a színekkel: megnevezésük, tónusuk szerint.
- Ismerkedés a vonalfajtákkal, minőségekkel; felületfajtákkal és minőségekkel.
- Ismerkedés a tárgyak nagyságrelációival – kisebb-nagyobb, hosszabb-rövidebb, alacsonyabb-magasabb, szélesebb-keskenyebb.

Nyelv

- A vizuális nyelv alapelemeinek – pont, vonal, folt, lap, tömeg, szín, – megismerése.

Alkotás

- Az elemek elrendezése képsíkon és térben (egyensúly, egyensúlytalan, ritmus, aritmus),
- A képmező betöltése.

Befogadás

- A vizuális nyelv használata a Kifejezés, képzőművészet, a Vizuális kommunikáció, a Tárgy- és környezetkultúra feladataiban.
- A vizuális kifejezőeszközök használatának megfigyelése különböző ábrázolásokban.

Kifejezés, képzőművészet (1) – Óraszám: 11 óra**Tartalom**

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek*Belépő tevékenységek*

- Személyes élmények, látvány, történet kifejezése síkban, térben rajzolással, festéssel, mintázással.
- Műalkotások, illusztrációk szemlélése, megbeszélése.

Nyelv

- Formák, vonalak és színek használata, megnevezése.
- Kiemelés mérettel, színnel.
- Képi elemek helyének meghatározása és rendezése.

Alkotás

- Személyes és közös élmények, képzetek megjelenítése rajzokban, festményekben, szobrokban (pl. emberekhez, állatokhoz, növényekhez kötődő vagy családi, iskolai témák.).
- Szépirodalmi téma (pl. meseélmény) megjelenítése síkban, térben. Kitalált történetek, mesék illusztrálása.
- Művészi élmények (bábelőadás, mese, vers, zenemű) feldolgozása, megjelenítése. Síkbábok készítése.
- Kísérletezés a színekkel a festékek keverésével. Az évszakok színei.

Befogadás

- Rácsodálkozás a természet szép látványaira.
- Tanulói munkák és műalkotások szemlélése.
- Közös beszélgetés a szépnek ítélt látványról, ábrázolt tárgyakról, élőlényekről, színekről, formákról.
- Szépirodalmi illusztrációkon a cselekmény és a szereplők jellemzőinek összekapcsolása.
- Megfigyelés, beszélgetés (lehetőleg eredeti) szoborról, festményről.
- Fotók gyűjtése, csoportosítása.

Ismeretek*Fogalmak*

- rajzeszközök megnevezése,
- pont, egyenes, görbe, kör,
- sík, tömeg, térforma (tapasztalás, énekelés – hangtér – útján),
- színek megnevezése.

Műalkotások

- Steindl Imre: Országház, kispaládi parasztház, Thököly-vár (Késmárk), Medgyessy Ferenc: Anyaság, Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra, Kovács Margit: Szamaras, Sámson dombormű, Szőnyi István: Este, Csontváry Kosztka Tivadar: Mária kútja, Pablo Picasso: Mária arcképe, Ferenczy Noémi: Noé bárkája (gobelin-részlet);
- cifraszűr, bölcső, csengős népi játék.
(A tanár szabad választása alapján elosztva első és második évfolyamra.)

Technikák

- Rajzolás grafittal, festés temperával, ecset használata; gyurma, agyag tapintása, összehasonlítása, formázása.

Vizuális kommunikáció (1) – Óraszám: 13 óra**Tartalom**

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek*Belépő tevékenységek*

- Látványok megfigyelése és értelmezése.
- Vizuális jelek felismerése, megértése.

Nyelv

- Vonalak és foltok képeken, ábrákon.
- A fény: világos, sötét. Látványértelmező szerepe.
- A jelek vizuális tulajdonságai.

Alkotás

- Meghatározott célú vizuális közlések értelmezése, létrehozása játékos formában (pl. mesés történetekhez útvesztők tervezése,...). Térben való végigjárás, az útvesztő téri megtapasztalása.
- Tárgyak, élőlények témába ágyazott ábrázolása legjellemzőbb vonásaik megragadásával, mozdulatok egyéni módú megjelenítésével síkon és térben.
- Látványok megfigyelése, leírása (formák, arányok, színek, felületek).

Befogadás

- Elemi térvizonyok megfigyelése (lent-fent, jobbra-balra, elől-hátul).
- Testmozgások, gesztusok legfontosabb jellemzőinek megállapítása.
- Testek, ábrák gyűjtése, válogatása, csoportosítása a közlés rendeltetése szerint (pl. közlekedési, postai információs jelek).

Ismeretek*Fogalmak*

- kisebb-nagyobb,
- fent-lent,
- elől-hátul,
- jobbra-balra,
- jelek (természetes, mesterséges),
- vonal, folt.

Technikák

- Rajzolás grafittal, tollal.
- A nyomhagyás módjai (különféle nyomatok).
- Formaalkítás tépéssel, kivágással.
- Modell papírból, gyurmából, gyümölcsök, egyszerű tárgyak készítése.

Tárgy és környezetkultúra (1) – Óraszám: 5 óra

Tartalom

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás, megismerés

Tevékenységek

Belépő tevékenységek

- Tárgyak csoportosítása, rendezgetése, formájuk és rendeltetésük megfigyelése. Tárgykészítés, díszítés, környezetalakító tevékenység.

Nyelv

- Forma- és színisméltések, ritmusok.
- Tárgyak térbeli helyének meghatározása.

Alkotás

- Térrendezéssel, játékos feladatokkal.
- Építés szabadban, zárt térben valós és meseszerű témák feldolgozásával.
- Egyszerű tárgyak (pl. játékok) készítése elképzelés alapján mintázással.
- Díszítés. A környezet szépítése.

Befogadás, megismerés.

- Tárgyak „működésének” megfigyelése, megbeszélése.
- Tárgyak formája és rendeltetése közötti összefüggés felfedezése, megbeszélése, tudatosítása.
- Tárgyak csoportosítása, rendeltetésük, nagyságuk, színük, formájuk, anyaguk szerint.

Ismeretek

Fogalmak

- rendeltetés,
- forma,
- nagyság,
- anyag,
- sík, tér.

Technikák

- Ceruza-, filctoll-, kréta-, ecsetrajz. Vízfestés (ecsettel, ujjal).
- Vegyes technikák (pl. kréta és festék).
- Mintázás agyagból, plasztilinból.
- Tárgykollázs, konstruálás, anyagalakítás, hajtogatás, vágás papírból textilből.
- Nyomatkészítés (pl. krumplinyomat, frottázs).
- Szabadtéri nagyméretű testekkel, építőelemekkel téralakítás, rendezés.

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

2. ÉVFOLYAM

Az éves órakeret felbontása témakörönként:

Témakör	Óra
Vizuális nyelv	3
Kifejezés, képzőművészet	15
Vizuális kommunikáció	8
Tárgy- és környezetkultúra	8
Szabadon felhasználható órakeret tanulmányi sétákra, tárlatlátogatásra, anyaggyűjtésre, filmvetítésre	3
Összesen:	37

A továbbhaladás feltételei

Az első két évfolyam végére a gyermek megérti, hogy a látás és tapintás segíti a dolgok megismerésében. Élményeit szabadon jeleníti meg síkon és térben, bátran használja kedvenc színeit, rajzi formáit. A látványok, műalkotások, iskolai munkák megbeszélésébe bekapcsolódik, tetszésítéletét szóban is meg tudja fogalmazni.

Képes a vizuális jelenségek megfigyelésére és a főbb jellemzők megnevezésére. Rajzaiban képes az alapvető térvizonyok (lent, fent, mellette) jelölésére, próbálkozik a mozdulat felismerhető kifejezésével. Megérti közvetlen környezete információs jeleit és tankönyveinek ábráit. El tud készíteni egyszerű tárgyakat, díszeket saját elképzelése vagy minta követése alapján. Felismeri a tárgyak rendeltetésének és formájának legjellemzőbb összefüggését.

Tud rajzolni, "színezni", festeni, agyagból vagy gyurmából mintázni, a papírt, az ollót és a ragasztót célszerűen használja, finomodik mozgáskoordinációja.

Szívesen elmélyed az alkotómunkában. Képes élményeinek, elképzeléseinek árnyalt vizuális megjelenítésére. Törekszik a képelemek egyensúlyosabb elrendezésére, festményeiben többféle színárnyalatot is használ. Felismeri a vizuális minőségeket (színeket, formákat, vonalakat, foltokat). Műalkotások (festmény, szobor), megismert típusait megnevezi (csendélet, portré, stb.), a megismert művek közül legalább egyet-egyet felismer, tudja az alkotó nevét is. legegyszerűbb jellemzőkkel. Értelmezni tudja környezete emberi gesztusait, felfogja a tájékoztató, felhívó jelek üzenetét.

Képes tárgyakat kitalálni, elkészíteni, és megalkotni minta követésével is, díszítésnél ügyesen alkalmaz sorritmusokat, terület díszeket. Tud megadott vizuális jellemzők alapján tárgyakat osztályozni, csoportosítani. Ismeri a köznapi, használati és az ünnepi tárgy fogalmát.

Biztonsággal használja a megismert, gyakorolt ábrázolási, konstruálási technikát.

Magasabb évfolyamra lépés feltételei, követelmények

- Tudja, mi az ismétlés, ritmus.
- Tudja személyes élményeit megjeleníteni képi formában.
- Tudjon mintázni, gyurmával plasztikát létrehozni.
- Legyen képes egyszerű lenyomat készítésére.
- Tudjon szabályos vonal, folt és színritmusra épített sor- és területdíszet alkotni.
- Ismerje fel a műalkotások témáit.
- Legyen képes egyszerű báb tervezésére.
- Tudjon egyszerűbb tárgyakat rajzolni modellezés után.
- Legyen képes néhány művészeti alkotás és azok alkotóinak megnevezésére.
- Legyen képes egyszerűbb tárgyak ábrázolására közvetlen szemlélet és emlékezet után.

Témakör

Vizuális nyelv (2) – Óraszám: 3 óra

Tartalom

Témák
Nyelv
Alkotás
Befogadás

Tevékenységek

Belépő tevékenységek

- A vizuális nyelv alkalmazása a látványértelmező, elemző feladatok megoldásában; a kifejezés és képzőművészet,
- Vizuális kommunikáció és a Tárgy- és környezetkultúra gyakorlati feladatainak megoldása során.
- A vizuális nyelvi eszközök megválasztása az információközlés szándéka szerint.

Nyelv

- Forma (sík): szögletes, íves, szabályos, szabálytalan, szimmetrikus, aszimmetrikus.
- Forma (tér): tömör, üreges, tömbszerű, áttört, gömbölyű, szögletes.
- Szín: vörös, sárga, kék, narancs, ibolya, zöld, zöldessárga, kékeszöld, kékeslila, rózsaszín, szürke.

Alkotás

- A képtér rendezése, helyzetek a síkon (alatta, felette, mellette, mögötte).
- Az elemek egymáshoz való viszonya (kontrasztok, ismétlés, ritmus).
- A 6-os színekör egy-egy világosabb, sötétebb fokozatának felismerése, kikeverése festékkel.
- Rokon- és ellentétes színek.
- Kiemelés elhelyezéssel, mérettel, színnel.

Befogadás

- A vizuális kifejezőeszközök felismerése különböző alkotásokon.
- A vizuális minőségek megnevezése különböző műalkotásokon.

Kifejezés, képzőművészet (2) – Óraszám: 15 óra

Tartalom

Témák
Nyelv
Alkotás
Befogadás

Tevékenységek

Belépő tevékenységek

- Egyéni élményfeldolgozás.
- A kifejezőeszközök (vonalak, foltok, színek; felületek, ritmusok, síkbeli és térbeli formák) árnyaltabb alkalmazása.
- Műalkotások megismerése, alkotók és művek megnevezése.

Nyelv

- Árnyaltabb vizuális minőségek (többféle színárnyalat, vonalvastagság, szabályos és szabálytalan forma).
- Formák, színek szabályos elrendezése, egyensúly.
- Egyszerű vonal, folt, színritmusok.

Alkotás

- Személyes és közös élmények képi- plasztikai feldolgozása. Elképzelt jelenet ábrázolása rajzban, festményben, szoborban. Milyen vagyok? Élményfeldolgozások „saját személyünk” szerepeltetésével.
- Művészeti élmény (pl. bábszínház) megjelenítése síkban, térben.
- Zenéhez, hangokhoz, zörejekhez képsorok készítése.

Befogadás

- Egymás munkáinak és műalkotásainak megfigyelése, az élmény összetevőinek (pl. anyag, forma, tér, szín, elhelyezés, téma) megbeszélése.
- A legismertebb festészeti műfajtípusok (pl. csendélet, portré) megismerése, felismerése.
- A körplasztika, dombormű jellemzőinek összevetése (azonosságok, különbségek).
- Néhány festmény, szobor alkotójának, a mű címének megnevezése.
- A népi bútorok megismerése, skanzen látogatás.

Ismeretek**Fogalmak**

- szabályos, szabálytalan forma,
- ritmus,
- szimmetrikus elrendezés,
- csendélet, portré,
- képsor.

Műalkotások

- Steindl Imre: Országház, Kispaládi parasztház, Thököly-vár (Késmárk), Medgyessy Ferenc: Anyaság, Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra, Kovács Margit: Szamaras, Sámson dombormű, Szőnyi István: Este, Csontváry Kosztka Tivadar: Mária kútja, Pablo Picasso: Mária arcképe, Ferenczy Noémi: Noé bárkája (gobelin-részlet),
- cifraszűr, bölcső, csengős népi játék.

Technikák

- Rajzolás, festés a tanult technikákkal.
- Festés vízfestékekkel, temperával.

Vizuális kommunikáció (2) – Óraszám: 8 óra**Tartalom**

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek**Belépő tevékenységek**

- Ábrázolás közvetlen szemléletre támaszkodó emlékezet alapján.
- Képzetépítés, az egyéni formakincs gazdagítása érzéki- tapasztalati úton, a természet és a mesterséges környezet látványainak, emberi gesztusoknak megfigyelése által.

Nyelv

- A síkbeli ábrázolás elemei (pontok, vonalak, foltok, színek).
- A vonalfajták (egyenesek, görbék, vékonyabbak, vastagabbak, határolók, felületkitöltők).

Alkotás

- Élőlények, tárgyak ábrázolása közvetlen szemlélet és emlékezet alapján.
- Képzetbeli városok útvonalrajzának elkészítése, makettek, tárgyak alaprajzának rajzolásával.
- Mimika, grimasz tanulmányozása, utánzása, megjelenítése, felhasználása az élményfeldolgozásban. Változások tudatosan megfigyelt vizuális jellemzőinek megjelenítése (pl. évszak, időjárás).
- Saját információközlő jelek létrehozása (pl. tornazsák, az öltözőszekrény megjelölésére).

Befogadás, megismerés

- Élőlények, tárgyak adott szempontok szerinti vizsgálata (pl. anyag, jellemző forma és szín, változás). Egyszerű, mindennapi magyarázórajzok, jelek értelmezése, megfejtése (pl. tankönyv ábrái). Karakteres emberi gesztusok (testbeszéd, mimika) olvasása. Beszélgetés az utcán látható információs jelekről.

Ismeretek**Fogalmak**

- Mimika, grimasz.
- Vonalfajták, vonalminőségek. Természetes és mesterséges jelek. Az ábra.

Technikák

- Modellkészítés papírból. Rajzolás tollal.
- Nyomhagyás nyomtatással (tárgyak nyomtat).

Tárgy- és környezetkultúra (2) – Óraszám: 8 óra**Tartalom***Témák**Nyelv**Alkotás**Befogadás***Tevékenységek***Belépő tevékenységek*

- Tárgyformálás, díszítés, a tárgyalkotó folyamat, forma és rendeltetés viszonyának tapasztalati megismerése.

Nyelv

- Funkcionális és díszítő formálás. A díszítés mintái, elemei.

Alkotás

- Tárgyak készítése, könnyen alakítható anyagokból (játékhoz, ünnephez, meséhez). Csomagolás készítése mintakövetéssel, csomagolóanyag díszítése egyénileg (pl. ajándékhoz). Környezetalakító tevékenység. Utcakép megfigyelése, ábrázolása emlékezeti alapon. Meseszerű témákhoz tartozó tárgyalakítások.

Befogadás

- Köznapi és ünnepi tárgyak formája, díszítése és rendeltetése közötti összefüggések.
- Használat és jelentés.
- Tárgyak megadott szempontok szerinti csoportosítása, vizsgálata.
- A tárgyak üzenetének megfejtése.

Ismeretek*Fogalmak*

- A díszítés mintái, elemei, motívum. Forma és rendeltetés.
- Használat és jelentés.
- Üzenet.

Technikák

- Ceruza-, filctoll-, golyóstoll-, kréta- és ecsetrajz.
- Vízfestés és vegyes technikák.
- Formázás agyagból, plasztilinból (pl. mintázás, hurkafelrakás, formába nyomás, pecsétel).
- Origami jellegű papírhajtogatás.
- Papírvágás, ragasztás.
- Dúckészítés, nyomtatás, nyomhagyás (pl. papír, termés, levél).
- Egyszerű bábkészítési technikák (pl. síkbáb, ujjbáb, hengerbáb).
- Konstruálás tárgyakkal (pl. termékek, dobozok, textil).
- Nemezelés gyapjúból (ahol ez megvalósítható).

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

3. ÉVFOLYAM

Az éves órakeret felbontása témakörönként:

Témakör	Óra
Vizuális nyelv	3
Kifejezés, képzőművészet	16
Vizuális kommunikáció	8
Tárgy- és környezetkultúra	8
Szabadon felhasználható órakeret tanulmányi sétákra, tárlatlátogatásra, anyaggyűjtésre, filmvetítésre	2
Összesen:	37

A továbbhaladás feltételei

A tanuló képes a vizuális nyelvi- a képi és plasztikai- kifejezőeszközök, elemek, ritmusok, a síkbeli és térbeli kompozíció egyre tudatosabb alkalmazására élményfeldolgozó, alkotó munkájában.

Aktívan részt vesz a műalkotásokkal való foglalkozásban, és műélményét meg tudja fogalmazni. A bemutatott műalkotások közül legalább 3-3 festményt, szobrot felismer, s ezeket szerző és cím szerint meg tudja nevezni. Feladataihoz használja a könyvtár művészeti könyveit.

Képes látvány alapján a jellegzetes formákat, színeket ábrázolásban megragadni, változást, folyamatot értelmesen rögzíteni. Megérti környezetének, tankönyveinek fontos vizuális jeleit, közlő ábráit, maga is tud magyarázó rajzot készíteni.

Elképzel és elkészít adott rendeltetésnek megfelelő tárgyat, betartva a konstruálás lépéseit és legfőbb szabályait. Rendelkezik a forma és a rendeltetés viszonyával kapcsolatos alapvető képzetekkel. Ismeri és megnevezi lakóhelyének és környékének egy-egy nevezetes épületét, köztéri szobrát. Rendelkezik helytörténeti, vagy közgyűjteményben szerzett élményekkel.

Magasabb évfolyamra lépés feltételei, követelmények

- Tudja, mi az azonosság, hasonlóság.
- Legyen tisztában a beállítási tárgyainak arányával.
- Tudja, mi a kontraszt.
- Ismerje a fő- és mellékszíneket.
- Tudja a tempera és vízfesték jellemző fogásait alkalmazni.
- Tudjon valamely eseményt, élményt megfogalmazni.
- Legyen jártas az eszköz nélküli anyagalakításban.
- Tudjon valamely eseményt, élményt vizuálisan megjeleníteni.
- Legyen képes egyszerű bábokat tervezni, megalkotni.
- Ismerjen néhány népművészeti technikát.
- Legyen képes alkalmazni néhány technikát. (pl. szövés, fonás)
- Gyermekkori sajátosságainak megfelelően tudjon jeleket felismerni, új jeleket alkalmazni a közlekedés vagy tanulmányaihoz kapcsolódóan más területen.
- Legyen képes élmény befogadására saját és társai munkájának elemzése során.
- Ismerjen legalább 3-3 műalkotást és alkotóját, azokról tudjon összefüggően beszélni.
- Ismerje lakóhelyének legalább egy nevezetes műalkotását.
- Tudja, mi a tájkép, csatakép, emlékmű, kislámpa.
- Legyen képes alkalmazni néhány kézműves-technikát.

Témakör

Vizuális nyelv (3) – Óraszám: 3 óra

Tartalom

Témák
Nyelv
Alkotás
Befogadás

Tevékenységek

Belépő tevékenységek

- Színellentét megfigyelése a természetben, a környezetben.
- Játékos színkeverési gyakorlatok, színárnyalatok előállítása.
- Elemek rendezése a képsíkon.

Nyelv

- Új vizuális nyelvi elemek: formára vonatkozó; színre vonatkozó.
- Formára vonatkozó: nyújtott-kövér, egyszerű-tagolt, pozitív-negatív.
- Színre vonatkozó: élénk és tompa szín, ragyogó fény és tompa fény, formaellentét és színellentét, világos és sötét színellentét.
- Vonalellentét, felületellentét.

Alkotás

- A vizuális nyelv elemeinek megfigyelése, elemzése látványokban, tárgyakban, műalkotásokban.
- Színkeverések: kékes-, vöröses-, sárgás-, zöldesszürke; barna kikeverése pirosból zöldből, pirosból feketéből, zöldből sárgából és feketéből.

Ismeretek

- Színárnyalat, színek megnevezése (kevertszínek).

Kifejezés, képzőművészet (3) – Óraszám: 16 óra

Tartalom

Témák
Nyelv
Alkotás
Befogadás

Tevékenységek

Belépő tevékenységek

- Forma, szín és tónusárnyalatok megfigyelése, kompozíció, ritmus tudatosabb megválasztása. Események illusztrációja, történetek kifejezése képsorozatokban.
- Műalkotás vizsgálata adott szempont szerint.
- Műfajok (festészet, szobrászat) és műfajtypusok (pl. tájkép, életkép, csatakép) ismerete, műélmény megfogalmazása.

Nyelv

- Az ábrázolási szándék, a vizuális nyelvi elemek és az elrendezés viszonya.
- Vonal-, folt-, forma- és színritmusok. A képmező. Komponálás különböző formákban (pl. álló, fekvő téglalapon).
- Az elbeszélő ábrázolás, a lényeges mozzanat kiemelésének eszközei.

Alkotás

- Egyéni és közös élmények feldolgozása, festményben, rajzban, plasztikában.
- Térviszonyokat és mozgást kifejező ábrázolások a téma feldolgozásában.

- Események, történetek illusztratív jellegű elbeszélő ábrázolása egy képben, közös megjelenítése képsorozatokban (pl. rajzos napló egy kirándulásról).
- Átélt művészeti (pl. szépirodalmi, film-) események feldolgozása síkban és térben.

Befogadás

- Műalkotás olvasása, összehasonlítása szempontok szerint, a műélmény megfogalmazása.
- Egyes képzőművészeti műfajok (festészet, szobrászat) és műfajtypusok (pl. tájkép, csatakép, emlékmű, kislasztika) jellemzőinek elemzése.
- Néhány tanult műalkotás, valamint szerzőjének és a mű címének ismerete.
- Könyvtárhasználat, elérhető helytörténeti vagy közgyűjtemény felkeresése.

Ismeretek*Fogalmak*

- folt-, forma-, színritmus,
- komponálás,
- képmező,
- illusztráció, rajzos napló,
- tájkép, csatakép, emlékmű, kislasztika.

Műalkotások

- Hollókői ház, Füstös konyha, Matyó tisztaszoba, Mai lakóház külső és belső képe, Árva vára, Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, Schaár Erzsébet: Kirakat, Constantin Meunier: Teherhordó munkás, Ferenczy Béni: Játzó fiúk, Albrecht Dürer: Nyúl, Önarckép – ezüstvessző rajz, Hónapok – Berry herceg óraskönyvéből, Eugène Delacroix: Villámtól megriadt ló, Paul Cézanne: Csendélet, Ferenczy Károly: Festőnő, Fényes Adolf: Testvérek, Vaszilij Kandinszkij: Festmény három foltal, Bálint Endre: Vándorlegény útrakél, Kentaur alakú aquamanile, Ember alakú butella.

Technikák

- Modellkészítés papírból.
- Kollázs, textilplasztika.
- Rajzolás tollal, grafitval, krétával.
- Festés vízfestékkel, temperával.

Vizuális kommunikáció (3) – Óraszám: 8 óra**Tartalom**

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek*Belépő tevékenységek*

- Nézetek alkalmazása a térábrázolásban.
- Mozgásábrázolás, változás fázisainak rögzítése. Ábra és üzenet kapcsolatának vizsgálata. Térkép, alaprajz megértése.

Nyelv

- A jellemző nézet és a formajele.
- A körülhatároló- és jelölő vonal.
- A folt és felület betöltésének eszköze.
- Forma egyszerűsítése foltra.

Alkotás

- Egyszerű természeti (állatok) vagy mesterséges tárgy ábrázolása látvány szerint, valamint elől- és oldalnézetből.
- Elképzelt tér ábrázolása felülnézetből (pl. várkastély, sáttortábor), esetleg makettjének elkészítése.
- Konkrét útvonal megrajzolása emlékezetből.
- Változások, folyamatok, jellegzetes állapotok, helyzetek ábrázolása képsorokkal.
- Egyszerű összefüggések ábrázolása magyarázó rajzzal.
- Meghívó tervezése elképzelt eseményhez.

Befogadás

- A közvetlen természeti és mesterséges környezet szemlélése, jellegének leírása.
- Tárgyak vizuális jellemzőinek megállapítása (síkjellegű, tömörszerű forma).
- Tárgyjellemző nézete, a látvány és ábra megfeleltetése.
- Egyszerű alaprajzok és térképek olvasása, értelmezése, összevetésük a valós terekkel.
- Történés sorrendjének értelmezése fázisrajzok alapján (pl. képregény).
- A fázisrajz és a folyamatábra rendeltetése.
- Képi információk értelmezése: egyszerűség, érthetőség, a jelek és a jelentés viszonya.

Ismeretek**Fogalmak**

- elől- és oldalnézet, felülnézet,
- körülhatároló, jelölő vonal,
- jelek, jelzések, jelképek,
- makett,
- magyarázó rajz,
- sík- és tömbforma – a látvány és az ábra,
- fázisrajz, folyamatábra.

Technikák

- Rajzolás grafit, krétával.
- Montázs, kollázs.
- Papírhajtogatás, papírkivágás.
- Festés temperával.
- Nyomatok (radír, burgonya, levél).

Tárgy- és környezetkultúra (3) – Óraszám: 8 óra**Tartalom**

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek**Belépő tevékenységek**

- Önálló tárgykészítés adott rendeltetésnek megfelelően.
- Mai és régi tárgyak formájának, funkciójának összevetése.
- A lakóhely egy jelentős emlékének, közgyűjteményének megismerése.
- Könyvtárhasználat.

Nyelv

- A használati tárgyak külső megjelenésében látható jelentés, ennek kifejező eszközei (alakja, színei, mintái, anyaga).
- A tervezés és eszköze: a vonal.

Alkotás

- Funkciónak megfelelő egyszerű terv készítése (pl. bábok, játékok, edények, taneszközök).
- Csomagolás készítése minta után, és egyéni elképzelés alapján (papírból, textiltől).
- Az egyszerű tárgyalakító folyamat végig vitele: ötlet (gondolati terv), elkészítés, kipróbálás.
- Környezetalakító tevékenység (pl. díszletkészítés).

Befogadás

- A rendeltetés (tartalom) és a forma összefüggéseinek megfigyelése, elemzése, a jelen és a múlt néhány tárgya és a lakóhely-jellegzetes építményei kapcsán.
- A tárgyalakítás, konstruálás lépései, folyamata.
- A funkcionális és anyagszerű formaképzés néhány szabálya (pl. használhatóság).
- Építmények összehasonlítása megadott szempontok (pl. rendeltetés) alapján.
- Az alaprajz fogalmának megismerése, értelmezése.

Ismeretek*Fogalmak*

- tervezés,
- az alkotás folyamata,
- tartalom és forma,
- funkció és használhatóság,
- az alaprajz fogalma.

Technikák

- Rajzolás: rosttollal, krétával és ceruzával.
- Viaszkarc.
- Festés temperával, vízfestékekkel, krétával, vegyes technikával.
- A mintázás újabb technológiai változatai: építés lapokból, szabásminta alapján, díszítés nyomhagyással.
- Különféle tárgy- és anyagnyomatok, kollázstechnikák.
- Papírtárgyak, papírmunkák (kivágások, papírmetszet, mozaik, montázs).
- Konstruálás különböző modellező anyagokból (textil, papír, agyag, talált tárgyak, termékek).
- Ismeretek a megismert műalkotás technikákról: akvarell, olajfestmény, kő-, agyag- bronzszobor.

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

4. ÉVFOLYAM

Az éves órakeret felbontása témakörönként:

Témakör	Óra
Vizuális nyelv	6
Kifejezés, képzőművészet	16
Vizuális kommunikáció	20
Tárgy- és környezetkultúra	8
Szabadon felhasználható órakeret tanulmányi sétákra, tárlatlátogatásra, anyaggyűjtésre, filmvetítésre	6
Összesen:	56

A továbbhaladás feltételei

A negyedik osztály befejezéséig megszilárdulnak a gyermek vizuális nyelvi és kompozíciós készségei. Élményeinek kifejezéséhez a megoldást önállóan választja, motívumai egyre változatosabbak; megjelenít jellemző mozdulatokat.

Jártas a műalkotások közös elemzésében, önálló véleményt formál; tetszésítéletét indokolja. Ismeri a képzőművészet több műfajtípusát.

Felismer, megnevez művészeti ág, cím és alkotó szerint az elemzett alkotások közül legalább három-három művet. Ismeri a lakóhelyén vagy környékén található múzeumot vagy néprajzi gyűjteményt. A könyvtár művészeti albumait önállóan használni tudja.

Adott modelleket közvetlen megfigyelés alapján értelmesen ábrázol, jellemző formáik, főbb arányaik megragadásával. Vázolni tudja, érti a nézetek összefüggését.

Rendelkezik alapvető színismeretekkel, színhasználati jártassággal. Érti a vizuális kommunikáció jelentőségét a tanulásban, tájékoztatásban. Megalkot egyszerű képi közléseket.

Ötletes és egyre önállóbb a különféle rendeltetésű tárgyak készítésében. Érti a tárgyalakító folyamatot a helyzet felismeréstől az ötlet megszületésén át az elkészítésig, az észszerű munkamenet betartásáig. Képes az elemzett mindennapi tárgyak, eszközök, formája (anyaga, mérete) és funkciója (jelentése) közötti kapcsolat felismerésére. Rendelkezik ismeretekkel az épület rendeltetéséről, tud konkrét példákat említeni. Életkorának megfelelő jártassággal, készségszinten alkalmazza a tanult technikákat, és ábrázolási módokat. Kialakult ismeretei vannak az egyszerű; eszköz nélküli, a kézi szerszámmal végzett anyagalakításban.

Magasabb évfolyamra lépés feltételei, követelmények (m=min. követelmény)

- Ismerjék a vizuális nyelv alapelemeit, tudják a kifejezési szándéknak megfelelően használni a kompozíciós eljárásokat. **(m)**
- Legyenek képesek személyes élményeik életkoruknak megfelelő szinten történő megjelenítésére képen és plasztikában. **(m)**
- Legyenek képesek a valóság téri viszonyait rajzukban takarással, feljebb-lejjebb helyezéssel, nagyságviszonyuk érzékeltetésével kifejezni.
- Tanári irányítással tudják az összetettebb mesterséges és természetes formák arányait, részarányait megközelítő pontossággal ábrázolni nézőpont figyelembevételével takarásban, rálátásban.
- Legyenek képesek tárgyak folyamatos megfigyelésére, megjelenítésére megfigyelés alapján. **(m)**
- Legyenek képesek tárgyak különböző nézeti rajzának elkészítésére. **(m)**
- Ismerjék a fő- és mellékszíneket, legyenek képesek a színek keverésére, a színárnyalatok megkülönböztetésére.
- Ismerjék a 12 tagú színek színeinek nevét, tudják kikeverni ezeket. **(m)**

- Ismerjék a tanult kompozíciós elemeket, kifejező eszközöket, tudják azokat alkalmazni.
- Tudják a látványnak megfelelően meghatározni a rajzlap helyzetét. **(m)**
- Legyenek képesek értékelő véleményt mondani saját és társaik munkájáról.
- A műalkotások elemzése során ismerjék fel a tartalmi vonatkozásokat.
- Ismerkedjenek meg lakóhelyük, környezetük művészeti emlékeivel, népművészeti hagyományaival.
- Igazodjanak el a számukra fontos jelekben, ábrákban, tudjanak maguk is jól értelmezhető jelet konstruálni.
- Ismerjenek legalább három műalkotást és azok alkotóját. **(m)**
- Tárgyalkotás során ismerjék és alkalmazzák a balesetvédelmi szabályokat

Témakör

Vizuális nyelv (4) – Óraszám: 6 óra

Tartalom

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek

Belépő tevékenységek

- Vizuális nyelvi ismeretek modellezése tárggyüttes, látvány összeállításával.
- Kifejező és ábrázoló típusú feladatok a vizuális nyelvi elemek gyakorlására.

Nyelv

- Vizuális elemek relációja (azonosság, hasonlóság, arányviszonyok, szimmetria).
- Színek tónusai; sötét és világos színértékek.

Alkotás

- Hangulatok, érzelmek kifejezése színekkel
- Formák téri elrendezése, egyes térrendezési konvenció használatával.
- Térábrázolási konvenciók ismeretében síkon téri szerkezet felismerése (fotókon, műalkotásokon)
- A látszat illúziójának keltése a képmezőben történő lejjebb- feljebb helyezéssel és takarással.

Ismeretek

- azonosság, hasonlóság, arány, szimmetria
- 12 tagú színekör, színárnyalatok.

Kifejezés, képzőművészet (4) – Óraszám: 16 óra

Tartalom

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek

Belépő tevékenységek

- Ellentétek megjelenítése, hangsúlyozás kiemeléssel.
- Vizuális nyelvi elemek árnyalt alkalmazása, tudatos komponálás.
- A gondolat, hangulat kifejezéséhez az eszköz megválasztása: a formák, foltok, tömegek, elrendezése. Műalkotások hatása, témája és technikája közötti összefüggés jellemzőinek felismerése. Képzőművészeti műfajok rendszerezése, népművészeti tárgyak megismerése.

Nyelv

- Összetettebb vizuális minőségek szélesebb skálájának ismerete és használata az alkotásban.
- Ellentétek, színkontraszt, vonalkontraszt.
- A színek hangulati hatása.
- Kiemelés forma- és színminőséggel, mérettel, elhelyezéssel, kontraszttal, vonalvastagsággal.
- Egyensúly és feszültség, szimmetria, aszimmetria.
- Komponálási, kifejezési eljárások gondolkodási módszerei.

Alkotás

- Adott témához kapcsolódó élmény, hangulat feldolgozása síkban, térben.
- Jellegzetes mozgások kifejezése elképzelt vagy megtörtént események ábrázolásával.
- Művészi és köznapi élmények, emlékek, gondolatok és történetek feldolgozása közös alkotásokban (pl. illusztrációban, képsorozatban, szoborkompozícióban). Ülő alak mintázása egy tömbből, ábrázolása síkon.
- A portré. Milyen vagyok? Milyennek látom magam? Arcképfestés, az arc plasztikai minőségei.
- Képek, tárgyak jelentésmódosítása formaátírással, átszínezéssel, megszemélyesítéssel.

Befogadás

- Képzőművészeti alkotások leírása, a legfontosabb vizuális nyelvi, kompozíciós, tematikai és a mű típusából adódó hatás értelmezése.
- Egyes képzőművészeti műfajtypusok jellemzői (pl. vallásos téma; életkép, történelmi kép, illusztráció, lovas szobor, kisplasztika).
- Festmény, grafika és szobor szerzője, címe, műfaja, technikája, műtípusa.
- A múzeumok szerepe. Az elérhető közgyűjtemény, kiállítás megtekintése, a lakóhely nevezetes szobrainak, épületeinek megismerése.
- Könyvtári munka.

Ismeretek*Fogalmak*

- egyéni stílus,
- ellentét, színkontraszt, vonalkontraszt,
- egyensúly, feszültség, szimmetria, aszimmetria,
- formaátírás,
- műtípusok közül: vallásos téma, életkép, történelmi kép, illusztráció, lovas szobor, kisplasztika.

Műalkotások

- Kerített ház – Pityerszer, Botpaládi ház, Faragott, festett, oromzatos ház – Hegyhátszentpéter, Hollókői ház, Füstös konyha, Matyó tisztaszoba, Mai lakóház belső és külső képe, Budapest Hősök tere, Vajdahunyad vára, Makovecz Imre: Sárospataki Művelődési Ház, Ligeti Miklós: Anonymus, Ferenczy Béni: Bem érem, Götz János: Szarvas, Cseh László: Táncolók, Michelangelo: Ádám teremtése, Ferenczy Károly: Október, Fényes Adolf: Babfejtők, Koszta József: Tányértörölgetők, Wágner Sándor: Dugovics Titusz, Glatz Oszkár: Birkózók, Kapatisztító, Kunsági gyapjúhímzés, Hímes tojás, Mézeskalácsbáb, Aratókorsó, Tálak, Miskakancsó, Magyar koronázási jelvények.
- A műfaj tipikus alkotásait a tanító választja ki. Az 1-4 évfolyamra ajánlott lista csak segítségül szolgál.
- A kiválasztás szempontjai
  - Legyenek az egyetemes és a magyar művészettörténet kiemelkedő alkotásai.
  - Kapcsolódjanak műfajban, műnemben a témához.
  - Szerepeljenek vegyesen történelmi és mai alkotások.
  - Kiemelten mutassák be a regionális és helyi művészeti értékeket.

Technikák

- Rajzolás, festés szabadon választott technikákkal.
- Mintázás agyaggal.

Vizuális kommunikáció (4) – Óraszám: 20 óra**Tartalom**

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek*Belépő tevékenységek*

- A térábrázolás új eleme a közvetlen megfigyelésen alapuló forma- és színtanulmány, a takarás megfigyelése, dinamikus mozgásábrázolás.
- Nézetrajzok, útvonalrajzok, térképek készítése.

Nyelv

- A formák (foltok, tömegek) és színek közlési szándékának megfelelő elrendezési módjai a kiválasztott képzőművészeti formában illetve a térben.
- Foltok, tömegek, mint a testesség hangsúlyozásának eszközei.
- A vonal kiemelő szerepe a „keresgélő”, vázoló vonalak, a körvonal, vonalrendszerek, szerkesztett és szabadkézi vonalak.
- A sötét-világos, hideg-meleg kontrasztok figyelemfelhívó jellege.

Alkotás

- Modellek rálátásos ábrázolása megfigyelés alapján (színbeli és tónusos megjelenítés).
- Tapasztalati úton megismert folyamatok jellegzetes állapotainak ábrázolása (pl. egy növény élete).
- Egyszerű térosztásokat közlő alap- és térképrajzi vázlatok készítése.
- Jelalkotó forma-, vonal-, színredukciók.

Befogadás

- Térkifejezési módok: nézőpont jelölése, takarás, feljebb-lejjebb helyezés.
- A felülnézet.
- Magyarázórajzok, folyamatábrák, vizuális közlő jelek funkciója; olvasásuk, üzenetük értelmezése.
- Sík- és térformák jellemzői.
- Színismeretek összefoglaló áttekintése.
- Ábra és látvány kapcsolatának elemzése.

Ismeretek*Fogalmak*

- A formák, tömegek és színek elrendezési módja a képzőművészetben, illetve térben.
- Sötét-világos, hideg-meleg színkontraszt.
- Folyamat és ábrázolás.
- Alaprajz és térképvázlat.
- Forma-, vonal- és színredukció.

Technikák

- Rajzolás grafittal, rosttollal, diófapecsével.
- Modellkészítés papírból.
- Origami hajtogatás.
- Nyomhagyások nyomással, préseléssel.

Tárgy- és környezetkultúra (4) – Óraszám: 8 óra**Tartalom**

Témák

Nyelv

Alkotás

Befogadás

Tevékenységek*Belépő tevékenységek*

- Tárgykészítés adott igény alapján.
- Tárgyelemzés, épületelemzés az anyag, a rendeltetés és forma kapcsolatának feltárásával.

Nyelv

- A tárgyakat használó (fogyasztó) egyéni stílusa, formajegyei.
- A rendeltetés, az anyag, a forma, a díszítés és a méret összehangolása, célnak megfelelő megválasztása.
- Az épület külső kifejező eszközei (méret, tömeg, tagoltság, anyag, hely).

Alkotás

- Egyéni igényt kielégítő tárgyak használatának megfelelő elkészítése.
- Egyszerű tárgy, épület modellezése, tervezése. Tanszerek tervezése, készítése.

- Agyagedények készítése módjának megismerése, megformálása.
- Zárt és nyitott formák tervezése, elkészítése.
- Környezetalakító tevékenység (pl. kiállítás rendezése, alkalmi teremdíszítés).

Befogadás

- Megfigyelések a külső és belső térben, nyitott és zárt terek, térrészek hatása.
- A közvetlen környezet tárgyaiban a tartalom és forma kapcsolatának megismerése.
- Köznapi és ünnepi tárgy és tárgycsalád elemzése a rendeltetés, az anyag, a méret, a forma legegyszerűbb összefüggésének bemutatásával (magyar és más kultúrákból származó példák).
- Helytörténeti gyűjtemények, közgyűjtemények rendeltetése.

Ismeretek

Fogalmak

- egyéni stílus,
- formajegyek,
- méret, tömeg, tagoltság,
- a modell,
- lakóépület, középület, népi építészet.

Technikák

- Az előző évben már tanult technikák újabb technológiai változatai.
- Kollázs és montázs.
- Anyagátalakítások: papírhajtás, agyagmunkák, vágás, madzagszövés.
- Fonás, gyöngyfűzés.
- Textil-, drót- és papírplasztikák, tárgyakonstruksiók, modellek.
- Művészeti technikák ismertetése a megismert műtípusok kapcsán (pl. egyedi rajz, sokszorosító grafika, kő- és fadaragás,...)